

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีในการมาให้ถ้อยคำรวมทั้งส่งมอบพยานหลักฐานต่างๆ ให้แก่รัฐอันนำไปสู่การพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่อย่างไรก็ตามวิธีการหรือกระบวนการในการให้ได้มาซึ่งพยานบุคคลเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นยิ่งกว่า เนื่องจากมีอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลให้พยานไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงต่อรัฐ เช่น การปฏิเสธการเป็นพยานเนื่องจากเกรงกลัวภัยอันตราย กลัวอิทธิพล กลัวเสียเวลา ได้รับอามิสสินจ้าง หรือไม่สะดวกต่อการเดินทางมาศาล และการที่พยานไม่เชื่อมั่นในกระบวนการคุ้มครองของรัฐจึงไม่แสดงตนและไม่ให้ความร่วมมือเป็นต้น นอกจากนี้แม้จะได้ตัวพยานมาศาลก็ตาม แต่บทบาทของพยานที่แสดงออกมาอาจบกพร่องและผันแปรได้ หากมีปัจจัยต่างๆมากระทบความรู้สึก และอารมณ์ของพยานจนเกิดความเครียดและทำให้พยานเบิกความสับสนหรือเบิกความผิดพลาดได้

จากอุปสรรคดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่ามาตรการทางกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันของประเทศไทยไม่สามารถคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัยจากภัยอันตรายต่างๆ และไม่สามารถตอบสนองหรือชดเชยความเสียหายจากการเสี่ยงภัยได้เท่าที่ควร พยานจึงไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐเพื่อขจัดอุปสรรคของการไม่ได้ตัวพยานให้หมดไปและสร้างจิตสำนึกในการทำหน้าที่พลเมืองดีให้แก่ประชาชน รัฐจึงกำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของพยานในคดีอาญาไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ.2540) มาตรา 244 และออก “พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546” ขึ้นใช้บังคับเพื่อให้เป็นไปตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยวางหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการคุ้มครองพยานตามมาตรการต่างๆเพื่อให้พยานได้รับการคุ้มครองอย่างดีที่สุด

จากการศึกษาบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พบว่าสาระสำคัญของการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัตินี้มุ่งเน้นไปที่การให้ความคุ้มครองแก่พยานที่จะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานให้ได้รับความปลอดภัยตามสมควร โดยปกปิดชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นของพยานไว้เป็นความลับ และหากเป็นพยานในคดีอาญาที่มีความรุนแรงหรือส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคม เช่น คดียาเสพติด/ฟอกเงิน คดีเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ คดีเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็ก คดีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม และคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างต่ำตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เป็นต้น ก็จะเพิ่มมาตรการพิเศษในการจัดหาหรือย้ายที่อยู่ใหม่ การจ่ายค่า

เลี้ยงชีพ การจัดหาอาชีพและให้การศึกษา การเปลี่ยนชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียน และอื่นๆ ให้แก่พยานเพื่อให้พยานได้รับความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น โดยมีการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ที่เปิดเผยข้อมูลของพยานโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้พยานหรือบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานไม่ได้รับความปลอดภัยไว้ด้วย ซึ่งมาตรการต่าง ๆ นี้มีลักษณะเช่นเดียวกันกับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่พยานพึงได้รับจากโครงการคุ้มครองความปลอดภัยและผลประโยชน์ของพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศฟิลิปปินส์ (The Witness Protection, Security and Benefit Program)

การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัยและกำหนดให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลรับผิดชอบ ทำให้สำนักงานคุ้มครองพยานซึ่งเป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นใหม่และไม่มีบุคคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทางและจำนวนมากพอที่จะดำเนินการได้เพียงลำพังจำต้องดำเนินการประสานงานไปยังหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการคุ้มครองพยานตามลักษณะงานของหน่วยงานนั้นๆ หรือที่เรียกกันว่า “Contact Out” เพื่อให้มีหน่วยงานที่สามารถให้คุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานได้ในทุกกรณี เช่น การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานจะประสานงานไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ การย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักจะประสานงานไปยังกระทรวงกลาโหมหรือกองอาสารักษาดินแดน (กระทรวงมหาดไทย) การเปลี่ยนชื่อ-สกุลและหลักฐานทางทะเบียนจะประสานงานไปยังสำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง เป็นต้น ซึ่งขณะทำการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทราบว่ามีการจัดทำร่าง “บันทึกความร่วมมือ” (Memorandum of Understanding - M.O.U.) ระหว่างสำนักงานคุ้มครองพยาน กับ 7 หน่วยงานของรัฐ ได้แก่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และจะมีการจัดทำบันทึกความร่วมมือดังกล่าวกับหน่วยงานอื่นต่อไป

นอกจากนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ยังกำหนดให้พยานหรือบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด หากได้รับความเสียหายในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด อันเนื่องจากการมาหรือได้มาเป็นพยาน โดยกระทรวงยุติธรรมได้ออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา

พ.ศ.2547 กำหนดอัตราค่าตอบแทนให้แก่พยานในกรณีต่างๆไว้ เช่น กรณีพยานมาเบิกความต่อศาล กำหนดให้จำนวน 200 บาท และ 500 บาทตามแต่กรณี หากพยานได้รับบาดเจ็บกำหนดให้ตามที่ใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลจริงแต่ไม่เกิน 30,000 บาท หรือหากเสียชีวิตกำหนดให้จำนวน 30,000 ถึง 100,000 บาท เป็นต้น

แม้พระราชบัญญัติดังกล่าวมิได้กำหนดเรื่องค่าใช้จ่ายในการใช้มาตรการต่างๆเพื่อการคุ้มครองพยาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดหาหรือย้ายที่อยู่ใหม่ การจ่ายค่าเลี้ยงชีพ การจัดหาอาชีพและการศึกษา การเปลี่ยนชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนก็ตาม แต่เพื่อให้มาตรการเหล่านั้นเกิดสัมฤทธิ์ผลเป็นการคุ้มครองพยานที่ครอบคลุมทุกด้าน กระทรวงยุติธรรมในฐานะผู้รับผิดชอบจึงได้กำหนดอัตราค่าเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายให้แก่พยานและเจ้าหน้าที่ที่คุ้มครองความปลอดภัยไว้ในระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามิ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ.2547 ด้วยเช่นกัน โดยกำหนดค่าที่พักไม่เกินห้องละ 800 บาทต่อวัน ค่าเลี้ยงชีพของพยานหรือค่าดำเนินการของเจ้าหน้าที่คนละ 200 บาทต่อวัน ค่าใช้จ่ายในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อใช้มาตรการพิเศษตามจำนวนที่จ่ายไปจริง และอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นงบประมาณให้การดำเนินการคุ้มครองพยานสามารถดำเนินการไปได้โดยไม่ติดขัด

จากการศึกษาวิเคราะห์มาตรการคุ้มครองพยานโดยเฉพาะมาตรการพิเศษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ประกอบกับอุปสรรคของการไม่ได้ตัวพยานมาศาลแล้ว พบว่ามาตรการส่วนใหญ่มีขึ้นเพื่อป้องกันมิให้พยานต้องเสี่ยงภัยอันตรายจากการถูกข่มขู่หรือทำร้าย และเพื่อชดเชยความเสียหายที่พยานอาจได้รับจากการสูญเสียเวลาและรายได้จากการหยุดประกอบอาชีพ หรือการถูกทำร้ายหรือทำให้เสียชีวิต อันเป็นการจัดอุปสรรคในกรณีที่พยานไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐได้ โดยจัดให้มีการคุ้มครองพยานตามระดับของความร้ายแรง เริ่มตั้งแต่การติดตั้งตู้แดงที่หน้าบ้านของพยาน การจัดเจ้าหน้าที่ดูแลตลอด 24 ชั่วโมง การจัดหาที่พักอาศัยใหม่ ไปจนถึงการเปลี่ยนชื่อสกุลรวมทั้งหลักฐานทางทะเบียนของพยาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่พยานว่าจะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยอย่างเต็มที่และทำให้พยานลดความรู้สึกเกรงกลัวภัยอันตรายใดๆที่อาจเกิดขึ้นจากการมาเป็นพยาน รวมทั้งมีการกำหนดค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทนให้แก่พยานตามแต่ละกรณีเพื่อชดเชยสิ่งที่พยานต้องสูญเสียไป ไม่ว่าจะเป็นเวลาหรือรายได้หรือได้รับความเสียหายใดๆจากการมาเป็นพยาน นอกจากนี้ยังมีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการ

ดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตามมาตราทั่วไปและมาตราพิเศษไว้ซึ่งสามารถเบิกจ่ายได้ตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนด เพื่อเป็นงบประมาณในการดำเนินการ

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษากลับพบว่ามาตรการต่างๆที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ดำเนินการคุ้มครองพยานรวมถึงวิธีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น (Contact Out) นั้น ยังไม่อาจสร้างความปลอดภัยให้แก่พยานได้อย่างรอบด้าน เนื่องจากยังมีช่องว่างทั้งในเชิงบริหารงานยุติธรรมและในเชิงกฎหมายที่อาจก่อให้เกิดเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ อันจะส่งผลให้เกิดเป็นอุปสรรคต่อการได้มาซึ่งพยานบุคคลเช่นกัน ปัญหาดังกล่าวสรุปได้ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาในทางเชิงบริหารงานยุติธรรม แยกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น (Contact Out) และกรณีงบประมาณ

- กรณีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น (Contact Out) แม้วิธีนี้จะใช้แก้ปัญหาในด้านกำลังเจ้าหน้าที่และงบประมาณที่มีไม่เพียงพอได้ก็ตาม แต่การทำงานระหว่างหลายหน่วยงานนั้น อาจเกิดปัญหาในการทำงานที่ซ้ำซ้อนและการเก็บรักษาความลับของพยานได้ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการจัดตั้ง “หน่วยงานคุ้มครองพยาน” ขึ้นภายในทุกหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการคุ้มครองพยาน เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและให้ความคุ้มครองแก่พยานโดยเฉพาะ อันจะทำให้เกิดความรวดเร็วและแบ่งขอบเขตงานที่รับผิดชอบได้ชัดเจน และควรนำ “ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. 2544” มาใช้บังคับในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าถึงข้อมูลของพยานและการจัดชั้นความลับของข้อมูลของพยาน รวมไปถึงการนำคอมพิวเตอร์และเครือข่ายคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- กรณีงบประมาณ แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามิ ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ.2547 จะได้กำหนดในเรื่องค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานไว้ก็ตาม แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าในการคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัยย่อมต้องใช้งเงินเป็นจำนวนมาก ซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานหรือหน่วยงานอื่นที่เข้ามาดำเนินการคุ้มครองพยานจำเป็นต้องรงบประมาณจากรัฐเพื่อนำมาใช้จ่าย แต่การต้องรอจัดสรรงบประมาณดังกล่าวอาจทำให้เกิดความล่าช้าได้ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของพยาน แต่ครั้งจะให้สำนักงานคุ้มครองพยานหรือหน่วยงานอื่นนั้นสำรองจ่ายเงินของตนไปก่อนเพื่อความรวดเร็ว ก็อาจ

เกิดปัญหาในแง่การเบิกจ่ายที่แต่ละหน่วยงานนั้นไม่มีงบประมาณของตนที่เพียงพอ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวให้ลดน้อยลงหรือหมดไป ผู้เขียนเห็นว่าควรจัดให้มีกองทุนของสำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นเนื่องจากเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเพื่อใช้เป็นงบประมาณในการบริหารงานและจัดสรรค่าใช้จ่ายต่างๆเพิ่มเติมจากงบประมาณที่ได้จากรัฐตามปกติ ซึ่งจะทำให้มีการเบิกจ่ายเงินได้อย่างคล่องตัวและสามารถรองรับมาตรการต่างๆที่นำมาใช้ได้ ทั้งนี้โดยนำเรื่องวิธีการเพื่อความปลอดภัยเกี่ยวกับการประกันตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46 และ 47 มาปรับใช้

(2) ปัญหาในเชิงกฎหมาย แยกได้เป็น 4 กรณี คือ กรณีการให้ความร่วมมือของพยาน กรณีการเผชิญหน้าระหว่างพยานและผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรม กรณีระยะเวลาในชั้นกระบวนการยุติธรรม และกรณีการกำหนดฐานความผิดอาญา

(ก) กรณีการให้ความร่วมมือของพยาน แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ได้กำหนดมาตรการต่างๆเพื่อป้องกันมิให้พยานต้องเสี่ยงภัยอันตรายจากการถูกข่มขู่หรือทำร้าย และเพื่อชดเชยความเสียหายที่พยานอาจได้รับจากการสูญเสียเวลาและรายได้จากการหยุดประกอบอาชีพ หรือการถูกทำร้ายหรือทำให้เสียชีวิต และยังรองรับสิทธิของพยานให้สามารถได้รับสิทธิหรือประโยชน์ใดๆตามกฎหมายอื่นได้อีก แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวกลับไม่ได้กำหนดถึงสิทธิของพยานในกรณีของการแสดงความยินยอมแทนในการขอรับการคุ้มครองความปลอดภัยหากเกิดกรณีที่พยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานตกอยู่ในภาวะที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือกรณีสิทธิของพยานซึ่งเป็นผู้เสียหายหญิงที่ควรจะได้รับ การปฏิบัติที่เหมาะสมในการตรวจร่างกายหรือสอบปากคำในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ เพื่อให้พยานหรือบุคคลที่มีสิทธิขอรับการคุ้มครองเกิดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการคุ้มครองความปลอดภัยของรัฐว่าตนจะได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่และได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ และส่งผลให้พยานให้ความร่วมมือกับรัฐในการมาให้ข้อเท็จจริง ผู้เขียนมีความเห็นว่าควรแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ในส่วนการร้องขอรับการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษให้มีการแสดงความยินยอมแทนได้ โดยกำหนดให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานหรือของบุคคลที่จะขอรับการคุ้มครองสามารถแสดงความยินยอมในการขอรับการคุ้มครองจากรัฐแทนหากเกิดกรณีที่พยานหรือบุคคลที่จะขอรับการคุ้มครองความ

ปลอดภัยตกอยู่ในภาวะที่ไม่อาจให้ความยินยอมได้ ทั้งนี้อาจบัญญัติเพิ่มเป็นมาตรา 7 ทวิ สำหรับ
มาตรการทั่วไป และมาตรา 11 ทวิ สำหรับมาตรการพิเศษ ตัวอย่างเช่น

“มาตรา 7 ทวิ หากพยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 ไม่อาจให้ความยินยอมในการขอรับการ
คุ้มครองได้ อันเนื่องมาจากเหตุเจ็บป่วย ถูกทำร้าย หรือเหตุจำเป็นอื่นใด ให้สามี ภริยา ผู้บุพการี
ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานหรือของบุคคลตามมาตรา 7
แสดงความยินยอมแทนไปก่อนได้ แต่เมื่อพยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 กลับมาอยู่ในภาวะที่
สามารถให้ความยินยอมได้แล้ว ให้สำนักงานคุ้มครองพยานสอบถามถึงความยินยอมของพยาน
หรือบุคคลตามมาตรา 7 อีกครั้ง หากพยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 ยินยอมก็จะดำเนินการคุ้มครอง
พยานต่อไป แต่หากไม่ยินยอมก็ให้ถือว่าการคุ้มครองพยานเป็นอันสิ้นสุดลง”

- ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการ
สอบสวนเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยานซึ่งเป็นผู้เสียหายหญิงที่ควรจะได้รับปฏิบัติที่เหมาะสมใน
การตรวจร่างกายหรือสอบปากคำในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศว่าต้องกระทำโดยพนักงานหรือผู้
สอบสวนซึ่งเป็นหญิง โดยเพิ่มเติมข้อความดังกล่าวในตอนท้ายของมาตรา 132 (1) สำหรับการ
ตรวจตัวผู้เสียหาย และเพิ่มเติมเป็นวรรค 3 ของมาตรา 133 สำหรับการสอบปากคำ

(ข) กรณีการเผชิญหน้าระหว่างพยานและผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการ
ยุติธรรม ปฏิเสธไม่ได้ว่าขั้นตอนในการแสวงหาความจริงและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษนั้น
พยานจำต้องมีการเผชิญหน้ากับผู้ต้องหาหรือจำเลยอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการชี้ตัวผู้ต้องหาในชั้น
สอบสวนหรือการสืบพยานในชั้นพิจารณาความของศาล ข้อมทำให้พยานมีความเสี่ยงจากภัยอันตราย
และรู้สึกหวาดกลัวมากยิ่งขึ้น จนในท้ายที่สุดไม่ต้องการที่จะมาเป็นพยานให้แก่รัฐ ผู้เขียนเห็นว่า
แนวทางในการขจัดปัญหานี้คือการกำหนดมาตรการที่หลีกเลี่ยงมิให้พยานต้องเผชิญหน้ากับ
ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยตรงเพื่อลดความหวาดกลัวของพยานและเพื่อแก้ไขปัญหาการไม่ได้ตัว
พยานมาศาล ดังนั้นในกรณีนี้

- ควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการ
สอบสวนและการพิจารณา โดยนำบทบัญญัติในเรื่องของการสอบสวนพยานที่เป็นเด็ก การชี้ตัว
บุคคลของพยานเด็ก และการสืบพยานเด็กตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133
ทวิ มาตรา 133 ตริ และมาตรา 172 ตริ มาปรับใช้สำหรับพยานที่ได้รับการคุ้มครองตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 โดยกำหนดให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียง

ของพยานในชั้นสอบสวนไว้เป็นหลักฐาน และให้พยานชี้ตัวผู้ต้องหาจากสถานที่ที่เหมาะสมและป้องกันมิให้ผู้ต้องหาเห็นตัวพยาน รวมทั้งจัดให้พยานเบิกความในห้องหรือสถานที่แยกต่างหากจากห้องพิจารณาและใช้การถ่ายทอดภาพและเสียง (ผ่านโทรทัศน์วงจรปิด/สื่ออิเล็กทรอนิกส์) ไปยังห้องพิจารณาแทน

(ค) กรณีระยะเวลาในชั้นกระบวนการยุติธรรม ตามระบบของการพิจารณาคดีอาญา เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นพนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานติดตามจับกุมตัวผู้กระทำความผิด สอบปากคำพยานและผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจใช้เวลาตั้งแต่ 48 ชั่วโมง จนถึง 84 วัน ขึ้นอยู่กับประเภทของความผิดและอัตราโทษ แล้วจึงมีการส่งตัวผู้ต้องหาให้แก่พนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดี และในชั้นพิจารณาคดีของศาลมีการนำระบบศูนย์นัดความเพื่อการพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้ ทำให้การสืบพยานอาจต้องใช้เวลาานกว่า 6 เดือน ถึง 1 ปี นับแต่วันฟ้องคดีเป็นต้นไป ซึ่งระยะเวลาที่นานเกินไปนี้ย่อมส่งผลถึงความจดจำเหตุการณ์ของพยาน และทำให้พยานต้องเสี่ยงอันตรายมากขึ้น เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าจำเป็นต้องมีการเร่งรัดกระบวนการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นไปโดยรวดเร็ว โดยถือเป็นหลักประกันให้แก่สิทธิของพยานที่พึงได้รับตามมาตรการพิเศษ ด้วยการจัดให้พยานเข้าเบิกความต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนดอันเป็นข้อยกเว้นไม่ต้องนำคดีเข้าสู่ระบบศูนย์นัดความของศาล ดังนั้น

- ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ในหมวด 2 มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน โดยกำหนดให้มีการเร่งรัดกระบวนการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นไปโดยรวดเร็ว โดยนำหลักเกณฑ์เรื่องสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่พยานพึงได้รับจากโครงการคุ้มครองความปลอดภัยและผลประโยชน์ของพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศฟิลิปปินส์ที่ให้การรับประกันแก่พยานที่เข้าโครงการฯว่าจะได้มีการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและเสร็จสิ้นภายใน 3 เดือน นับแต่วันที่ยื่นฟ้องมาปรับใช้ ทั้งนี้ให้เพิ่มเติมเป็นมาตรา 10 ทวิ ดังตัวอย่างเช่น

“มาตรา 10 ทวิ นอกเหนือไปจากการดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษในมาตราก่อนนี้แล้ว ให้สำนักงานคุ้มครองพยานจัดให้พยานเข้าเบิกความต่อศาลภายใน.....เดือน นับแต่วันฟ้องคดี

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง และระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการกำหนดประเภทคดีอาญาที่จำต้องได้รับการพิจารณาโดยเร็ว พ.ศ.....”

(ง) กรณีการกำหนดฐานความผิดอาญา พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มีการกำหนดความผิดและโทษทางอาญาไว้สำหรับผู้ที่เปิดเผยความลับที่เกี่ยวกับข้อมูลของพยาน (มาตรา 21-22) และผู้ที่กระทำความผิดอาญาเนื่องจากพยานจะมาหรือได้มาให้การ (มาตรา 23) โดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาญาดังกล่าวต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ กึ่งหนึ่งจึงเป็นการนำการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาเป็นฐานในการใช้ลงโทษ แต่อย่างไรก็ตามปรากฏว่ายังมีการกระทำอีกหลายประการที่ทำให้พยานรู้สึกหวาดกลัวและเป็นการขัดขวางมิให้พยานไปให้การ โดยที่ไม่สามารถนำประมวลกฎหมายอาญามาใช้ลงโทษได้ เนื่องจากมิได้มีการทำร้าย ทำอันตราย ช่มชู้ทำให้กลัว กักขังหน่วงเหนี่ยวตัวพยาน หรือการกระทำที่เข้าเป็นองค์ประกอบความผิด จึงทำให้ยังคงมีเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่สร้างความหวาดกลัวแก่พยานอยู่ เพื่อให้กฎหมายสามารถเอาผิดต่อผู้ที่กระทำต่อพยานได้ในทุกๆ การกระทำที่เป็นการขัดขวางพยานมิให้มาเบิกความ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการกำหนดให้การกระทำใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการคุกคาม ขัดขวาง หลอกลวง ให้สัญญา ให้ประโยชน์ที่มิควรได้ หรือชักจูงใจ โดยทุจริตเพื่อมิให้พยานมาให้ถ้อยคำหรือเบิกความต่อเจ้าหน้าที่รัฐ แม้จะมีได้มีการทำอันตรายใดๆ ต่อตัวพยานก็ตาม เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา โดยนำหลักเกณฑ์ของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ.2000 (UN. CONVENTION AGAINST TRANSNATIONAL ORGANIZED CRIME) มาตรา 23 และมาตรา 24 มาปรับใช้ ซึ่งเป็นไปในการทำงานเดียวกันกับประเทศฟิลิปปินส์ที่ได้กำหนดโทษสำหรับการคุกคามพยานไว้ใน The Witness Protection, Security and Benefit Act ด้วยเช่นกัน ดังนั้นในกรณีนี้

- ควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ในส่วนบทกำหนดโทษให้ถือว่าการกระทำใดๆ ไม่ว่าจะเป็นการคุกคาม ขัดขวาง หลอกลวง ให้สัญญา ให้ประโยชน์ที่มิควรได้ หรือชักจูงใจ โดยทุจริตเพื่อมิให้พยานมาให้ถ้อยคำหรือเบิกความต่อเจ้าหน้าที่รัฐ แม้จะมีได้มีการทำอันตรายใดๆ ต่อตัวพยานก็ตาม เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา โดยให้กำหนดเพิ่มเติมเป็นมาตรา 24 ตัวอย่างเช่น

“มาตรา 24 ผู้ใดกระทำการอันเป็นการคุกคาม ขัดขวาง หลอกลวง ให้สัญญา ให้ประโยชน์ที่มิควรได้ หรือชักจูงใจ โดยทุจริต หรือกระทำการใดๆ ต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามเณร ภริยา ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมาหรือได้มาเป็นพยาน ไม่ว่าจะได้ใช้กำลังประทุษร้ายต่อบุคคลนั้นหรือไม่ ต้องระวางโทษ.....”

สำหรับแนวทางข้อเสนอแนะดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ตาม ต่างมีขึ้นเพื่อให้มาตรการต่างๆที่กำหนดขึ้นตามถูกใช้ให้เกิดผลขึ้นได้จริงและมีประสิทธิภาพทั้งต่อตัวพยานและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันจะส่งผลให้พยานเกิดความเชื่อมั่นในการคุ้มครองพยานของรัฐ และเต็มใจที่จะมาให้ถ้อยคำต่อรัฐ และทำให้สิทธิของพยานได้รับการคุ้มครองอย่างจริงจังตามที่รัฐได้ตั้งเจตจำนงไว้./